

BUDE ROSTLINNÁ VÝROBA LETOS UDRŽITELNÁ?

Jan KŘOVÁČEK

Svaz pěstitelů cukrovky Čech Semčice

Úvod

Nacházíme se již druhý rok v rámci nové SZP, která platí od osevu 2023, poslední sedmileté období bylo platné od 1.1.2015 až do konce roku 2022. Na to minulé období budeme pravděpodobně ještě s láskou vzpomínat, když vidíme současný stav, kde pěstitel je pod drobnohledem satelitů a svázaný nařízeními a pravidly, jinak by nebyl nárok na dotace od SZIFu.

Ukazuje se, že vyhovět novým dotačním pravidlům není tak jednoduché, už padají sankce, krácení dotací ze strany SZIFu často za zbytečné chyby (jako příklad lze uvést dělicí linie mezi max.30ha půdními bloky, které nejsou dotaženy až k okraji pole i na souvrati). To, co jsme dříve řešili zdravým selským rozumem, se nyní nesmí a dotace se za to krátí. Bohužel je to zejména vlivem nesprávné bruselské vize neprodukcce, úhorů, vše nejlépe aby bylo zelené neprodukční a dovážet do EU ze třetích zemí výměnou za export automobilového průmyslu, nyní obzvláště aktuální

téma po podpisu dohod se zeměmi Jižní Ameriky **MERCOSUR**.

Je třeba ale být trpělivý a klidný, tak se pravděpodobně problémy samy vyřeší po protestních akcích u lídrů v EU – FR, DE, PL. Můžeme uvést jeden úsměvný příklad trpělivosti – jak třeba zaorat velmi vysoký výdrol jarního ječmene na strništi, kde před sklizní prošlo krupobití a ztráta byla kolem 2 t /ha jarního ječmene? Mulčovat a vícenásobně před orbou diskovat? Ne, ekonomicky nevýhodné v období krize! Nu postačí posečkat s orbou do prosince či do ledna a výdrol je zlikvidován novou invazí hraboše polního a zaorává se pouze strniště s minimálním zbytkem výdrolu. Navíc se v okolí množí dravci a dostáváme pochvalu od ekoaktivistů. Nelze takto řešit samozřejmě všechny problémy, ale někdy nám čas hraje do karet a můžeme z toho profitovat!

Stávky a protesty zemědělců v EU oprávněné!

Před rokem jsme informovali o velmi neuspokojivém stavu v Německu a následně i ve Francii a Polsku. Byla plná stávka německých farmářů podporovaná dopravci, pravděpodobně i studenty a obecně i širší veřejností. V EU se v loňském roce stávkovalo např. pro zelenou naftu nebo nižší sazby DPH, které zpravidla odnese konečný spotřebitel a stěžuje si na prvovýrobu, která za to naprosto nemůže. Další věc jsou neustále se zvyšující odvody běžného pracujícího lidu, kterému pak z výdělku zbývá třeba jen 40 %, ale ještě navíc s vysokou nejistotou, že za 20 – 30 let vůbec nějaký důchodový systém bude. To vše iritovalo běžného spotřebitele (nejen v Německu!). Navíc je tady problém v trhu se základními komoditami. Využívá se situace k politickému převratu, ale nelze také přesně říci, že vláda je špatná. Problém je v drahých potravinách a naproti tomu ve velmi nízké výkupní ceně komodit pro zemědělskou prvovýrobu, což přetrvává poslední 2 roky a podniky si sahají opravdu na dno a bojují o přežití. Proti tomu obchody si nestěžují a vydělávají.

Je vidět, že problémů je zde více. Zemědělci mají plné právo se ozvat a sdělit veřejnosti, že je něco špatně. Jako jeden z příkladů uváděl farmář cenu krmného vozu pro skot před 10 lety 115 tis. EUR a nyní

více než dvojnásobek okolo 250 tis. EUR, druhým příkladem např. vybudování stáje pro skot, kde 1 m² v roce 2010 vycházel na 5 tis. EUR a v roce 2023 už to byl trojnásobek 15 tis. EUR!!! Tady je na místě se zamyslet nad udržitelností rostlinné a živočišné výroby jako celku a vláda a MZe by tomu měly v každé zemi napomáhat, ale tomu se tak nyní neděje. Výsledkem může nakonec být, že se omezí vliv „Zelených“ a vrátíme se zpět k produkci, a to zejména rentabilní produkci za rozumné tržní ceny. Prozatím se toto stalo pro rok 2024, ale v roce 2025 se zase vrátíme více k zeleným pravidlům a neprodukcce. **Stav je ode zdi ke zdi**. A kdyby ti (záměrně malé písmeno t, protože si jich vážít nelze) ve vedení států EU taktó řídili zemědělský podnik, během 2 sezón by zkrachovali a naši potomci by neměli co jíst. Typické je to u úhorů, které se pro rok 2024 zrušily (zejména povinnost nektarodárných úhorů na orné půdě, dvouleté zelené travnaté zůstat musely). Mohli jsme je v roce 2024 osít. Ale za cenu úporné likvidace hraboše polního a dalších škůdců, likvidovalo se obrovské zaplevelení po úhoru s vysokými investicemi do herbicidů. A hle, po vyčištění pozemků je tu zpráva, že úhory se nám pro rok 2025 vracejí? **Toto je opravdu na lehkou defenestraci!**

Úhory v roce 2025

Jak bylo naznačeno výše, tak se nám pro rok 2025 opět navrácí úhorová politika a více půdy bude dáno do klidu. Zřejmě se málo protestovalo. Výsledkem protestů zemědělců v EU v lednu a únoru roku 2024 byl mimo jiné fakt, že 5 % pro půdu v klidu (plnění dřívějších greeninguů, nově ekoschémat) lze splnit i pouze pěstováním meziplodin a navíc tyto meziplodiny měly koeficient 1 (dříve pouze 0,3). Navíc řada podniků si vytvořila úhorové louky, ty byly pro rok 2023 a musely zůstat úhorem i pro rok 2024 (jako zelený úhor, travnatý, 2 letý). Tudíž pak postačilo třeba i jen několik málo hektarů ze 100 osít po sklizni hlavní plodiny meziplodinou a „stranický“ úkol pro dotace pro ekoschémat byla splněna.

Pro rok 2025 už je to opět zcela jinak. Z úhorových luk se po 2 letech k 1.1.2025 stávají zase

obyčejné TTP s možností seče jakkoliv dle nejlepšího vědomí a svědomí agronoma. Proti tomu je třeba zase dát cca 5 ha ze 100 ha „do klidu“. A zhruba jen 60 % z toho lze plnit meziplodinami, což je cca 3 ha ze 100 ha, ale s koeficientem pouze 0,3, tudíž reálně pak alespoň 10 ha meziplodin ze 100 ha. No a bohužel zbylé 2 ha do té úrovně 5 % neprodukce dát opět do nektarodárného úhoru nebo zeleného travnatého úhoru. Zda doporučit zelený či nektarodárný úhor je složité. Pokud se bude silně stávkovat (FR, DE, snad i CZ, PL), a pokud bude dále politika ode zdi ke zdi, tak je lepší jednoletý nektarodárný úhor s možnou vizí osevu pozemku v 2026. Připomínám volby a možnou politickou změnu, tím pak i politická nová rozhodnutí k úhorové politice pro rok 2026.

Dotace a finanční zdraví podniků

Stav v podnicích je tristní a pokud nebyly docíleny výrazněji nadprůměrné výnosy, tak ekonomika plodin za rok 2023 a 2024 nemůže moc fungovat a dostáváme se do červených čísel. Výjimkou v roce 2023 a i 2024 bude cukrová řepa s cenou za rok 2023 ve výši 1250,- až 1300,-/t při standardní jakosti 16 % a za rok 2024 pak okolo 1000,-/t. Podniky taktéž nyní drží produkce mléka, která je ekonomicky zajímavá (dříve byla dlouhodobě spíše ztrátová). Ale kterou plodinu zasít, toť otázkou, neboť jejich ceny silně kolísají v rámci jednotlivých měsíců,

V podnicích občas docházejí finance na provoz, šetří se, kde se dá. Obávám se, že se začne šetřit na výživě rostlin a hnojení a dostaneme se do pomalé likvidační spirály.

Velké nevládní organizace lobovaly za včasnou výplatu dotací nebo alespoň záloh. To se povedlo, vyplátilo se cca 70 % z veškerých dotací. Ale pro menší podniky s jednoduchým účetnictvím je to spíše **husarský kousek** a je to spíše k neprospěchu. Za rok 2023 jsme byli totiž vydotováni počátkem roku 2024, rozhodnutí ze SZIFu chodila pomalu od prosince do února a finance pak následně. A za rok 2024 jsme byli ze 70 % vydotováni opět v roce 2024, těsně před koncem roku. Výsledkem budou velké odvody a velké daně v první čtvrtině roku 2025, zároveň zůstanou

velké zálohy na DPFO a odvody na ČSSZ. Nu povedené to moc pro malé podniky není. Jako příklad lze uvést, že cca z milionové dotace odvedeme zpět 300 – 370 tis. a na skutečný provoz v roce pak zbyde jen 630 – 700 tis., toto je realita, kterou by měla znát i veřejnost a nepovažovat nás za agrobary. **Zároveň je vidět, že v podstatě největším příjemcem dotací je stát, protože nám jich 1/3 bere zpět k sobě!!!**

Daň z nemovitosti pro rok 2024 a její velké navýšení snad raději ani nezmiňovat. Koeficient se posunul z **0,75 %** z úřední ceny zemědělské půdy na **1,35 % (= + 0,6 %)**. Běžný majitel rodinného domu si to moc ani neuvědomí, ale pokud hospodaříte na bonitě těsně pod 20,-/m², tak už to finančně zabolí a daně z nemovitostí jsou pak i 2400,- a více/ha a v kombinaci s rostoucím pachtovným o inflaci to může být likvidační. Brzy nastane stav, že se majitelům začnou pozemky vracet a ať si s nimi dělají, co chtějí, pokud budou trvat na pachtovném 6 – 8 tis./ha. Tržba za komodity i v kombinaci všech nárokových dotací toto prostě platit neumožní! Vymizí boj o pozemky mezi zemědělskými subjekty a bude se hospodařit spíše na půdě vlastní a ne pronajaté. Zvýšení daně z nemovitosti v době silné krize v zemědělství 2024 je asi politicky to nejhorší rozhodnutí, které bylo učiněno a sedláci si to budou pamatovat.

Udržitelnost pěstování jarního ječmene a dalších nosných plodin RV v roce 2025?

V loňském roce jsme se zabývali otázkou: Bude udržitelné pěstování hlavních komodit rostlinné výroby v roce 2024? Stejnou otázku si položíme i pro rok 2025.

Začátkem roku 2024 vize záračná nebyla. Nabídka u řepky na budoucí sklizeň se pohybovaly okolo

10.000,-/t, u krmné pšenice 3.900,-/t, u potravinářské pšenice dle kvality 4.200,- až 4.500,-/t a u krmného ječmene jen okolo 3.300,-/t. Jarní ječmen byl otázkou a věřili jsme, že ceny okolo 5.200,- až 5.500,-/t neklesnou ve sklizni 2024. Realita u ječmene byla trochu horší, dostatek kvalitní produkce a pokles cen až na

současných cca 4.800,-/t. Proti tomu realita u řepky a pšenice zase lepší s aktuální cenou u nejkvalitnějších pšenic 5.800,- až 6.300,-/t, bohužel vysokodusíkaté kvality je málo.

Rentabilní pěstování jarního ječmene, ale i pšenice nebo řepky a cukrovky bude velmi složité, budeme se snažit šetřit na vstupech, ale to se pravděpodobně odrazí do výnosu, nelze využívat pouze hnojení dusíkem, pokud v osevním postupu nebyla zlepšující plodina s adekvátním zásobním hnojením P a K a případně i vápněním.

Pro výpočty ekonomiky a rentability produkce komodit prosím nevyužívejme data z těch nejlepších oblastí s dostatkem srážek a vysokými výnosy. Je třeba používat průměrnou statistiku ČR, víceleté výnosy a s prominutím „nelhat si do karet“ Proto u řepky dosazovat raději jen kolem 3,5 t/ha a u ječmene a pšenice pak rámcových 6 t/ha. Každý nedocílí 4,5 – 5 t/ha ozimé řepky a 8 – 9 t sladovnického ječmene/ha. Pokud tyto kalkulace uděláme, zjistíme, že ta pravá krize frčí na plné obrátky, začala již v roce 2023 a v roce 2025 potrvá!

Vize tržby u řepky je tak kolem 35.000,-/ha, což jsou po inflacích současné náklady na pěstování, již nevyprodukujeme řepku za 25.000,-/ha. U obilovin je to obdobné, celkové náklady na pěstování jsou blízko 30.000,-/ha (+- 3 tis.) a není možné je vyprodukovat jako dříve za 20 – 25 tis./ha. Proti tomu jde tržba za obiloviny od 20.000,-/ha po 30 – 35 tis./ha, tudíž často červená čísla, občas nula, tu a tam pozitivní míra rentability. Zpravidla zisk bude tvořen pouze dotacemi, a

pokud jsou pozemky propachtovány, tak dotace spolkyne majitel formou nájemného a úhradou daně z nemovitosti.

Nemáme v podstatě co zasít, aby byla vidět jasná pozitivní rentabilita v roce 2025, protože už i u cukrovky pro rok 2025 její výkupní cena propadá o 30 % na úroveň pod 700,-/t při 16 % při pěstitelských nákladech 1000,-/t. Vypadá to tak na ekonomickou cukrovou sebevraždu. Podíl na tom mají dohody s MERCOSUR a dovozy cukru z Ukrajiny a kombinaci s lepší produkcí cukru v EU. Výsledek tak bude u řepky (pokud se trh nějak nezlomí) – 20 až 25 tis./ha (mínus, ztráta) a pak téměř jistý postupný konec komodity v roce 2026 a dalších.

Všechna výše uvedená fakta opravňují opět nevládní organizace v koordinaci s nevládkami EU vyjít do ulic, **udržitelná rostlinná výroba toto není ani omylem** a špatný stav lze vydržet rok (to již bylo v 2023), maximálně 2 (v 2024). Je vidět, že již nyní chybí finance, rostou zelené úvěry a dostaneme se do vazatelské spirály, která nás bude držet stále u země. Pro dobré zpeněžení je nejdůležitější volnost! Koupit vstupy, od koho chci, za ty nejlepší podmínky a k tomu prodat rentabilně komoditu té nejvyšší nabídky.

Problém dlouhodobý je hnojení jinými prvky než dusíkem, jelikož je nákladné a zpravidla se přikalkuluje k rentabilnější plodině v osevním postupu (pokud je tedy provedeno), ale těžší z něj i následné plodiny.

Závěr

Dopočítat se reálné ekonomice hlavních plodin rostlinné výroby v roce 2025 bude velmi složité. Je jasné, že by byly za potřebí ceny 6000,-/t sladovnického ječmene i potravinářské pšenice a k tomu minimální výnos 6 t/ha. Sladovnický ječmen je hodně rizikový. Pokud počasí zazlobí a nebude kvalita, cena padá a vynaložené náklady jsou beznadějně ztraceny a může vzniknout i ztráta 10 – 15 tis./ha. Proto je třeba se ječmeni v roce 2025 po stránce agronomické velmi pečlivě věnovat a dát na doporučení zkušených, např. pokusníků Spolku pro ječmen a slad....

Budeme si přát, aby se zejména situace na trhu v Evropě ustálila a vrátili jsme se k rozumným cenám za komodity nebo by musely klesnout ceny všech vstupů na předválečnou úroveň, k čemuž již pravděpodobně nikdy nedojde. Veškerá marže nesmí zůstat v procesu obchodu a přeprodeje komodit na úkor prvovýroby. Krizový stav je již opravdu dlouhý a je potřebný úrodný rok 2025 v kombinaci uspokojivých výkupních cen! Prozatím to vypadá, že se jen množí hraboš a bude nás během vegetace trápit. „Ale vězte: Bude líp“.

Kontaktní adresa

Ing. Jan Křováček, Ph.D., Svaz pěstitelů cukrovky Čech, Semčice 69, 294 46 Semčice, tel.: 723 067 728, jan.krovacek@seznam.cz